

Kaupunkitutkimusohjelma 2019

Tutkimusryhmän vastuullinen johtaja: KTT Juulia Räikkönen

Suorituspaikka: Turun yliopisto, Biodiversiteettiyksikkö

Anottavan rahoituksen määrä: 35 000 €

Ovet auki akatemiaan – Akateeminen historia, kulttuuriperintö ja tieteellinen tutkimus elävän ja elämyksellisen kaupunkikulttuurin voimavarana

Abstrakti

Turku on suomalaisen sivistyksen kehto ja edelleen yksi tärkeimmistä yliopistokaupungeista. Yliopistonmäki, kahden 100-vuotiaan yliopiston yhteinen kampusalue, on akateemisen Turun sydän ja toimii porttina historialliseen Turkuun ja moderniin tiedepuistoon. Vuosien saatossa yliopistot ovat avautuneet monin tavoin ympäröivään yhteiskuntaan, mutta Yliopistonmäkeä ei ole toistaiseksi hyödynnetty parhaalla mahdollisella tavalla osana vetovoimaista kaupunkiympäristöä.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa ja benchmark-tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten Turun akateeminen historia, kulttuuriperintö ja tieteellinen tutkimus voivat entistä paremmin toimia elävän ja elämyksellisen kaupunkikulttuurin voimavarana. Tutkimus on osa Turun yliopiston aloittamaa yleisötoiminnan ja tiedematkailun kehittämistä, joka tähtää Turun yliopistojen ja Turun kaupungin kiinteään yhteistyöhön akateemisen Turun vetovoiman lisäämisessä. Jotta akateeminen kulttuuriperintö ja tieteellinen tutkimus voidaan onnistuneesti nivoa osaksi elävää ja vetovoimaista kaupunkikulttuuria, tarvitaan vahva tieteellinen pohja ja käytännön ymmärrys siitä, millaisilla toimenpiteillä ja rakenteilla perinteiset yliopistokaupungit ovat tuoneet akateemisen historian ja kampus-alueet osaksi vetovoimaista kaupunkikulttuuria.

Monitieteinen kirjallisuuskatsaus ja käytännön benchmark-tutkimus tuottavat tutkimustietoa yliopistojen roolista kaupunkien vetovoimassa sekä laajemmin yleisötoiminnan, tiedematkailun, tiedekeskusten ja -museoiden roolista avoimen tieteen edistämiseksi. Lisäksi tutkimus lisää yliopistojen ja akateemisen tutkimuksen näkyvyyttä Turun kaupunkikulttuurissa ja vetovoimassa.

Tutkimuksen sopivuus Turun kaupunkitutkimusohjelmaan

Tämä tutkimus tukee Turun kaupunkitutkimusohjelman tavoitteita yhdistämällä kaupunkitutkimuksen ja kaupunkien vetovoimakeskustelun yliopistomaailman ajankohtaisiin teemoihin: toimintaympäristön muutokseen, avoimen tieteen edistämiseen sekä elämys- ja vierailutalouden mahdollisuuksiin yhteiskunnallisessa vaikuttavuudessa. Lisäksi tutkimuksen teemat nivoutuvat Turun kaupungin kolmeen kärkihankkeeseen: keskustan, tiedepuiston ja älykkään (smart & wise) kaupungin kehittämiseen. Tutkimus edistää keskustan ja tiedepuiston elävöittämistä ja nostaa esiin akateemista kaupunkikulttuuria. Se tukee ExperienceTurku -kärkialan kehittämistä ja nojaa pitkälti Turun yliopistojen ja kaupungin vuoropuheluun ja yhteistyöhön; tutkimuksen tieteelliset ja käytännölliset tulokset tukevat kaupungin ja Turku Science Parkin toimijoiden päätöksentekoa esimerkiksi kaupungin vetovoiman, brändäyksen sekä matkailuelinkeinon ja vapaa-ajantoiminnan kehittämisessä.

Ovet auki akatemiaan – Akateeminen historia, kulttuuriperintö ja tieteellinen tutkimus elävän ja elämyksellisen kaupunkikulttuurin voimavarana

Tutkimuksen tausta

Suomalaisen sivistyksen ja akateemisen kulttuuriperinnön juuret ovat Turussa. Maan ensimmäinen koulu, Turun katedraalikoulu perustettiin jo 1200-luvun lopulla ja ensimmäinen yliopisto, Turun Kuninkaallinen Akademia, vuonna 1640. Turun Akademia oli yksi Ruotsin suurvaltakauden neljästä yliopistosta ja merkittävä osaamisen kehittäjä ja uusien ajatusten herättäjä. Akademia toimi Turussa lähes 200 vuotta ennen kuin se Turun palon myötä siirrettiin Helsinkiin osaksi Venäjän keisarillista yliopistoverkostoa. Turku jäi ilman yliopistoa, mutta tänä vuonna vietetään Åbo Akademin 100-vuotisjuhlia ja kahden vuoden päästä juhlii 100-vuotias Turun yliopisto – Vapaan kansan lahja vapaalle tietelle.

Myös nykypäivän Turku on ennen kaikkea opiskelijakaupunki, jonka kahdessa yliopistossa ja neljässä ammattikorkeakoulussa opiskelee lähes 40 000 opiskelijaa. Turun talousalueen positiivisen rakennemuutoksen taustalla vaikuttaa korkeakoululähtöinen asiantuntijuus ja osaaminen niin tutkimuksen kuin koulutuksen muodossa. Auto- ja laivanrakennusteollisuuden ohella myös matkailun merkitys kasvaa; Turussa tehtiin viime vuonna rekisteröityjen yöpymisten kaikkien aikojen ennätys. Matkailu- ja elämyksellisyys, ExperienceTurku, onkin nostettu Turku Business Regionin uusimmaksi kärkialaksi bio- ja kiertotalouden, terveyden ja hyvinvoinnin, meriteollisuuden sekä teknologiateollisuuden rinnalle.

Myös Turun yliopistossa on huomioitu matkailutoimialan kasvu. Yliopiston kasvitieteellinen puutarha on jo vuosia ollut suosittu matkakohde ja myös matkailututkimusta on tehty pitkään. Täysin uutena avauksena rehtori Kalervo Väänänen nimitti keväällä 2018 työryhmän edistämään luontoon, kulttuuriin ja tieteelliseen tutkimukseen liittyvää matkailua Turun seudulla. Työryhmän jäsenet tulevat pääosin Turun yliopistosta, mutta myös Turun yliopistosäätiö, Åbo Akademi, Stiftelsen för Åbo Akademi ja Turku Science Park Oy ovat edustettuina. Vuoden 2019 alussa valmistui Turun yliopiston tiedematkailustrategia, jonka vision mukaan *”100-vuotias Turun yliopisto on avoinna läheltä ja kaukaa tuleville, kaikenikäisille vierailijoille, tarjoten kiinnostavia ja kehittäviä tiede-elämyksiä sekä aitoja kohtaamisia, jotka haastavat ajattelemaan ja toimimaan kriittisesti, luovasti ja vastuullisesti”*.

Tiedematkailulla tarkoitetaan matkailua, jossa korostuvat tieteelliseen tutkimukseen liittyvät matkailumotivit ja elämyksellinen oppiminen (Räikkönen & Suni 2019). Perinteisesti tiedematkailu on viitannut erityisesti tutkijoiden tekemiin matkoihin (Slocum ym. 2015), mutta viime vuosina tiedematkailu on yhdistetty laajemmin kulttuuri- tai luontomatkailuun (Hall & Saarinen 2010), jossa tieteellinen tutkimus nähdään matkailuelämysten motiivina, voimavarana ja itsensä kehittämisen välineenä (vrt. Bourlon & Torres 2016). Yliopistojen näkökulmasta tiedematkailu on yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen muoto, joka eroaa perinteisestä yleisötoiminnasta siinä, että se lähestyy elinkeinotoimintaa. Tiedematkailun taustalla on yliopistojen muuttanut toimintaympäristö, jota ilmentävät esimerkiksi globaali kilpailu, vaatimus tieteen avoimuudesta ja tutkimuksen vaikuttavuudesta sekä kiristynyt rahoitustilanne (Jones ym. 2016; Kolbe 2012; Sedlacek 2013).

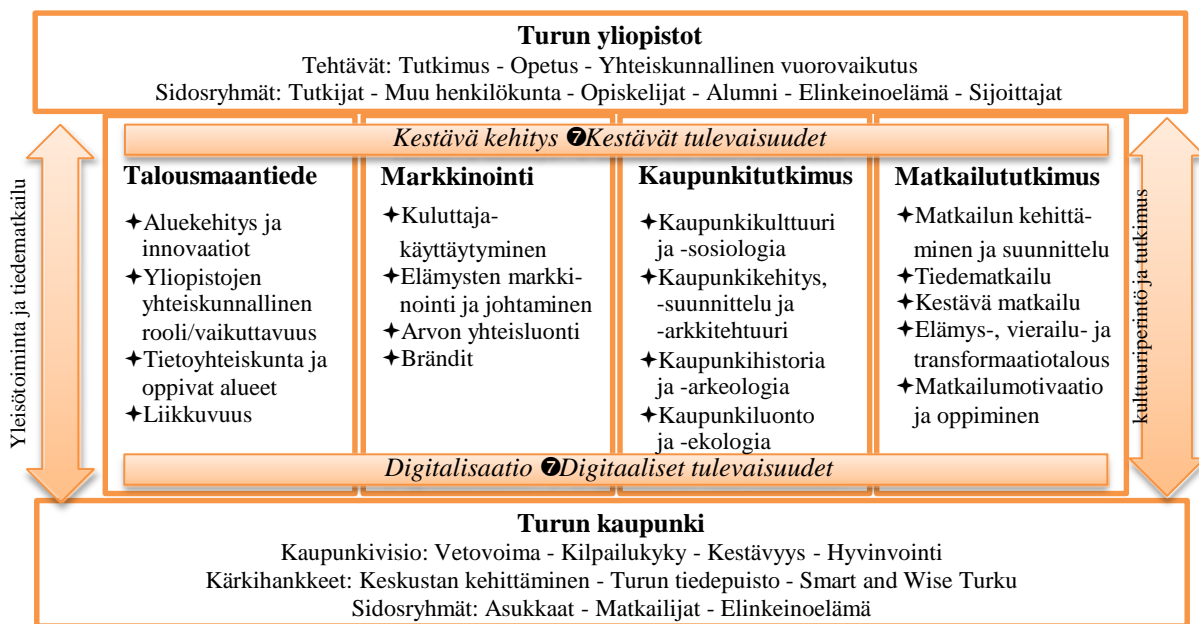
Turun yliopistossa tiedematkailun systemaattinen tutkimus ja kehittäminen aloitettiin ensin Seilissä ja Tiedekeskus Tuorlassa. Tämä tutkimushanke puolestaan keskittyy Turun kaupunkiin ja Yliopistonmäkeen ja on saanut innoituksensa Turun kaupunkikeskustan elävöittämisestä sekä Kupittaaan tiedepuiston kehittämisestä. Yliopistonmäki muodostaa kansainvälisestikin ainutlaatuisen yhtenäisen kampusalueen ja liittyy yhteen Turun historiallisen vanhankaupungin ja modernin tiedepuiston. Ainutlaatuisesta miljööstä huolimatta Yliopistonmäki ei tarjoa paikallisväestölle tai matkailijoille elävää eikä elämyksellistä kaupunkikulttuuria. Yliopisto ei ole ”avoinna” eikä Turun akateemista historiaa ja nykypäivää ole toistaiseksi onnistuttu hyödyntämään parhaalla mahdollisella tavalla kaupungin vetovoiman kehittämisessä.

Tutkimuksen tarkoitus ja viitekehys

Turun yliopiston ja Turun kaupungin toiveena on, että akateeminen historia, kulttuuriperintö ja tieteellinen tutkimus voisivat tulevaisuudessa toimia entistä paremmin elävän ja elämyksellisen kaupunkikulttuurin voi-

mavarana. Tämä tutkimus ottaa askeleen kohti tätä visiota. Tutkimus aloitetaan systemaattisella kirjallisuuskatsauksella, jonka tarkoituksena on luoda tieteellinen pohja ja ymmärrys siitä, mikä on *yliopistojen rooli osana vetovoimaista kaupunkikulttuuria ja miten se on muuttunut viime vuosikymmenten aikana*. Tätä teoreettista ymmärrystä täydentää käytännön benchmark-tutkimus, joka tarkastelee puolestaan sitä, *miten perinteiset yliopistokaupungit ovat hyödyntäneet akateemista historiaa, kulttuuriperintöä ja tutkimusta osana kaupungin vetovoimaa ja brändinrakennusta*.

Tutkimus lähestyy yliopistojen yleisötoiminnan ja tiedematkailun sekä akateemisen historian, kulttuuriperinnön ja tutkimuksen roolia vetovoimaisessa kaupunkikulttuurissa monitieteisesti. Tutkimuksen viitekehysesä (Kuvio 1) kuvataan talousmaantieteen (esim. Höyssä 2013), markkinoinnin (esim. Räikkönen 2014; Suomi 2015), kaupunkitutkimuksen (esim. Jauhiainen & Harvio 2008) ja matkailututkimuksen (esim. Räikkönen & Suni 2019; Walter 2013) keskeisimpiä tieteellisiä keskusteluja. Eri tieteenalojen ohella tutkimuksessa huomioidaan kaksi laajempaa tulevaisuuden ajuria – kestävä kehitys ja digitalisaatio – jotka korostuvat myös Turun yliopistojen ja Turun kaupungin strategisissa linjauksissa.

Kuvio 1. Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen käytännön toteutus

Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsauksessa kerätään aikaisempia tutkimuksia, jotka käsittelevät yliopistojen ja kaupungin vuorovaikutusta ja yhteistyötä kunkin tieteenalalan tutkimusteemoihin pohjaten. Yllä esitetyn viitekehysesän ja tutkimusteemojen mukaisesti *talousmaantieteen* keskustelut painottuvat mm. yliopistojen ja tieteellisen tutkimuksen rooliin aluekehityksessä ja innovaatioiden syntyisessä. *Markkinoinnin* keskusteluissa korostuvat mm. yliopistojen yhteiskunnallinen vuorovaikutus kuluttajakäyttäytymisen ja arvonluonnin kontekstissa sekä toisaalta yliopistojen ja yliopistokaupunkien brändäys. *Kaupunkitutkimus* tarkastelee laajasti kaupunkikulttuuria ja kaupunkien kehittämistä, joihin yliopistot ja tieteellinen tutkimus tuovat oman lisänsä. *Matkailututkimuksessa* korostuvat matkailulliseen vetovoimaan sekä kestäväan kehitykseen perustuvat näkökulmat sekä yliopistojen ja tutkimuksen rooli osana tiedematkailukokemuksia.

Tämän jälkeen tutkimusaineistoa (mukaan valitut aikaisemmat tutkimukset) analysoidaan yksityiskohtaisemmin teemoittelemalla ja luomalla synteesi. Analyysin pohjalta pyritään vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten yliopistot, akateeminen tutkimus ja kulttuuriperintö näyttäytyvät talousmaantieteen, markkinoinnin, kaupunkitutkimuksen ja matkailututkimuksen viimeaikaisissa keskusteluissa?
2. Miten yliopistojen yhteiskunnallista vuorovaikutusta ja yleisötoimintaa on käsitelty aikaisemmassa tutkimuksessa suhteessa kaupunkikulttuuriin sekä kaupunkien vetovoiman ja matkailun kehittämiseen?
3. Minkälainen on tulevaisuuden yliopisto aktiivisena yhteiskunnallisena toimijana sekä avoimen tieteen ja kansalaistieteen edistäjänä?

Kirjallisuuskatsaus luo pohjan käytännön benchmark-tutkimukselle. Kirjallisuuskatsauksen tulokset raportoidaan tieteellisissä julkaisuissa.

Benchmark-tutkimus

Käytännönläheisempää kaupunkisuunnittelun ja -kehityksen ymmärrystä lisätään etsimällä hyviä käytänteitä benchmark-tutkimuksella, jossa keskitytään perinteisten yliopistokaupunkien toimintamalleihin, yhteistyörakenteisiin, kaupunkibrändeihin sekä tulevaisuuden visioihin. Tutkimusaineistoa kerätään ensin digitaalisista lähteistä tutustumalla saatavilla oleviin dokumentteihin, kehitysstrategioihin, kaupunkibrändeihin sekä matkailumarkkinointiin. Tämän jälkeen toteutetaan kaksi benchmark-tutkimusmatkaa ulkomaille, Ruotsin ja Viron vanhimpiin yliopistokaupunkeihin, Uppsalaan, Lundiin sekä Tartoon. Matkojen tarkoituksena on täydentää tutkimusaineistoa havainnoinnin sekä haastattelujen avulla. Tarkoituksena on haastatella keskeisiä kaupunkien ja yliopistojen avainhenkilöitä ja saada näin ensikäden näkemyksiä siitä, minkälaisilla toimenpiteillä ja rakenteilla perinteiset yliopistokaupungit ovat tuoneet akateemisen historian osaksi vetovoimaista kaupunkikulttuuria. Benchmark-matkoilla hyödynnetään Turun yliopiston läheisiä kontakteja Lundin yliopiston Luonnontieteellisen museon sekä Tarton yliopiston Observatorion kanssa. Suunnitelmissa on myös laajentaa, erillisellä rahoituksella, benchmark-tutkimuksen Pohjois-Eurooppalaista näkykulmaa toteuttamalla matka Iso-Britannian Lontooseen ja Oxfordiin.

Benchmark-tutkimuksella etsitään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Minkälaisia konkreettisia yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen konsepteja ja toimintamalleja kotimaisilla ja kansainvälisillä yliopistoilla on?
2. Miten perinteiset yliopistokaupungit, kuten Uppsala, Lund ja Tarto, tuovat esiin akateemista kulttuuriperintöä ja tieteellistä tutkimusta osana vetovoimaista kaupunkikulttuuria ja matkailumarkkinointia?
3. Miten perinteiset yliopistokaupungit ovat integroineet yliopiston, akateemisen kulttuuriperinnön ja tieteen osaksi vetovoimaista kaupunkibrändiä?
4. Miten yliopistot ja tieteellinen tutkimus näyttäytyvät perinteisten yliopistokaupunkien tulevaisuuden visioissa?

Käytännön benchmark-tutkimuksen tulokset kootaan yhteen ja raportoidaan yhdessä konkreettisten toimenpidesuosittelujen kanssa. Tutkimustietoa levitetään näin myös avoimeen käyttöön, jolloin se hyödyttää laajasti kaupunki- ja matkailukehittämistä.

Odotettavat tulokset

Tutkimustulokset haastavat Turun yliopistot ja Turun kaupungin aktiiviseen vuoropuheluun, jonka lähtökoh-tia määrittävät yliopistojen näkökulmasta yliopiston tehtävät, strategia ja sidosryhmät sekä kaupungin näkökulmasta uusi kaupunkivisio, kärkihankkeet ja sidosryhmät. Tulosten pohjalta voidaan tunnistaa ja kehittää

keskeisiä prosesseja ja yhteistyömalleja, joilla yliopistojen ja kaupunkien vuorovaikutusta lisätään sekä nostetaan akateemisen tutkimuksen ja kulttuuriperinnön näkyvyyttä kaupunkikulttuurissa. Lisäksi tutkimustulokset korostavat digitalisaation ja kestäväen kehityksen merkitystä kaupunkien vetovoiman ja kulttuurin kehittämässä.

Tutkimus avaa tieteellisiä keskusteluja yliopistojen roolista kaupunki- ja matkailukehityksessä sekä akateemisen kulttuuriperinnön hyödyntämisestä kaupunki- ja yliopistobrändäyksessä. Odotettavilla tutkimustuloksilla on akateemisen uutuusarvon lisäksi vahva käytännön sovellettavuus Turun kaupungin sekä ExperienceTurku-kärkialan kehittämiseen.

Työnjako

Tutkimusta vetää **Juulia Räikkönen** (KTT, Tutkijatohtori, Talousmaantiede, Turun kauppakorkeakoulu TY), joka tutkii matkailua ja elämyskulutusta sekä johtaa TY:n tiedematkailun kehittämistä osana Biodiversiteettisyksikköä. Tutkijana työskentelee **Miia Grénman** (KTT, Tutkijatohtori, Markkinointi, Turun kauppakorkeakoulu TY), joka tutkii hyvinvointia, vapaa-aikaa ja kulutusta sekä toimii tiedematkailutyöryhmän sihteerinä.

Tutkimus on osa laajempaa yhteistyöverkostoa, joka pyrkii kehittämään Turun yliopistojen ja Turun kaupungin välistä yhteistyötä tiedematkailun saralla. Keskeisiä toimijoita tässä verkostossa ovat: Turun yliopiston Biodiversiteettisyksikkö professori **Ileri Säaksjärven** johdolla, Turun kaupunki ja Visit Turku, Turku Science Park Oy sekä Turun yliopistosäätiö ja Stiftelsen för Åbo Akademin.

Anottavan rahoituksen määrä

Anomme nyt kunnioittaen 35 000 euron rahoitusta tutkimuksen toteuttamiseen. Yleiskustannuslisä on 18 prosenttia.

Tutkimuksen aikataulu

Tutkimushanke aloitetaan huhtikuussa 2019. Osin samanaikaisesti toteutetaan teoreettinen kirjallisuuskatsaus ja käytännön benchmark-tutkimus. Benchmark-matkat toteutetaan syksyllä 2019 (Räikkönen & Grénman). Syksyn aikana kirjoitetaan myös hankkeen tieteelliset ja suurelle yleisölle tarkoitetut artikkelit.

Lähdeluettelo

- Bourlon, F. & Torres, R. (2016). *Scientific tourism, a tool for tourism development in Patagonia*. <https://labexitem.hypotheses.org/177>
- Hall, C. M., & Saarinen, J. (2010). Polar tourism: Definitions and dimensions, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 10(4), 448–467.
- Höyssä, M. (2013). *Where science meets its use – Exploring the emergence of the practical relevance of scientific knowledge in the regional context*. Doctoral thesis. Turku School of Economics, Series A.
- Jauhiainen, J. & Harvio, S. (2008). *Kaupunkitutkimus Suomessa 2000-luvulla*. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
- Jones, G. A., McCarney, P. & Skolnik, M. L. (2016). *Creating Knowledge, Strengthening Nations: The Changing Role of Higher Education*. University of Toronto Press.
- Kolbe, L. (2012). “Huipulle ja yhteiskuntaan” – oma kulttuuriperintö yliopistojen kilpailuvaltiaksi. *Tieteessä tapahtuu*, 30(4).
- Räikkönen, J. (2014). *Enabling experiences – The role of tour operators and tour leaders in creating and managing package tourism experiences*. Doctoral thesis. Turku School of Economics, Series A.
- Räikkönen, J. & Suni, J. (2019, prosessissa). Erityinen mielenkiinnonkohde matkailun motiivina: Esimerkitapauksina tiede- ja metsästysmatkailu. Vastapaino.
- Sedlacek, S. (2013). The role of universities in fostering sustainable development at the regional level. *Journal of Cleaner Production*, 48, 74–84.
- Slocum, S., Kline, C. & Holden, A. (Toim.) (2015) *Scientific Tourism: Researchers as Travellers*. Routledge
- Suomi, K. (2015). *Managing brand identity and reputation – A case study from Finnish higher education*. Doctoral thesis. Turku School of Economics, Series A.
- Walter, P (2013). Theorising visitor learning in ecotourism. *Journal of Ecotourism*, 12(1), 15–32.